

Rügyfakadás Tündéerkertben

A Vojtina Bábszínház varázslatos kertje messze földön híres arról, hogy legyen bármilyen évszak vagy időjárás odakinn a nagyvilágban, itt, minálunk, az örök tavaszban folyamatosan bontják szirmaikat a mesék.

A ködös, borongós novemberben is nyiladozik mesevirág Tündéerkertben: 2008. november 30-án *Andersen-mesék* várják a szépre vágó debreceni nézőket a színházteremben. A hónap végén a Játszószínházban is rügyecske fakad *Hamuban sült pogácsa* címmel, de az abból nyíló virágot majd januárban mutatjuk meg az ovis bérlettel hozzánk érkezőknek, aztán a többi érdeklődőnek. Addig is kíváncsiskodjunk kicsit Jámbor Józsefnél, az *Andersen-mesék* főtakácsánál és Láposi Terkánál, a *Hamuban sült pogácsa* fő-sütőgőjénél, azaz az előadás és a dramatikus játék rendezőinél!

ANDERSEN-MESÉK

A Bábsházban október végétől szorgos munka folyik. A színészek a színházteremben próbálnak, a báb-és jelmezkészítők a műhelyekben tüsténkednek, hogy a japán gyerekek után a magyar gyerekek is megnézhessek a Hans Christian Andersen meséiből készült előadást. Ebben az előadásban bizony az is kiderül, hogy a takácsok nemcsak ruhaanyagot, hanem mesét is szőhetnek...

Az Andersen-történetek meseszálait bábszínpadra szövő és az előadást rendező Jámbor József mesélt nekünk a készülő produkcióról.

Milyen élményeid fűződnek az Andersen-mesékhez?

Gyerekkoromban elolvastam a kisújszálási könyvtár összes mesekönyvét. Voltak

ezek közt népmesék, az Ezeregyéjszaka meséi, egzotikus mesék és klasszikus meseírók történetei is. *A rút kiskacsa* az egyik kedvenc mesém. A baromfiudvarba kerülő, idegen kis jószág kilóg környezetéből. Idegenségét, másságát ez a világ rútságnak látja. Sok megpróbáltatás után azonban a világ a helyére zökken, a rút kiskacsa, aki valójában gyönyörű hattyú, a hozzá hasonlók, az övéi közt megtalálja a helyét.

A császár új rubája című mese is

különleges számomra. 2007 novemberében önálló bábelőadás született a történetből. Érdekes módon idegen, japán nyelven készítettük el először ezt a darabot, s mutattuk be a toyamai gyermekszínházi fesztiválon, illetve a fesztiválon kívül más helyszíneken is Japánban.

A történetben a hiú császárt egyedül csak a külseje érdekli. Minden nap, minden órában új ruhát ölt magára. Országának takács- és szabómestereit ingyen dolgoztatja. Ezt megelégtelve két hírneves mester – Jankó és Panka – álruhában, idegen országbéli szövökként jelennek meg nála. Elhítetik a császárral, hogy olyan bűvös kelmét tudnak készíteni, amely láthatatlan az előtt, aki buta vagy aki méltatlan a hivatalára. A bűvös kelme persze nem létezik, a császár és képmutató udvara mégis elhiszi, s a császár meztelenül vonul végig népe előtt. .

Ez a két történet kerül egymás mellé a készülő előadásban...

Mindkét mese a szépségről – a belső és külső szépségről –, illetve a képmutatásról szól. A meséket kerettörténet köti össze. Az *Andersen-mesék* az első darabja a Szabó Tibor ötlete alapján születő *János mester és a meseszövő csodamasina* című sorozatnak, amelynek keretében klasszikus meseírók műveit, népmeséket, alap-meséket szeretnénk csokorba gyűjteni egy-egy előadásban, elsősorban klasszikus bábtechnikákat alkalmazva, amilyen például a kesztyűs vagy pálcás báb is. Jellemzője lesz e sorozatnak még a vásári, utcai jelleg, hangulat, hogy bárhol, akár szabad téren is játszhatunk ezeket az előadásokat.

Az előadást Andersen meséiből Te írtad, illetve rendezed, s játszol is benne. Kik az alkotótársaid?

Az előadás ötletét Szabó Tibor adta. A Vojtina bábszínészeivel (Balogh András, Megyeri Béla, Nagy Mónika, Oláh Tímea, Reschofsky György és Szabó Tibor) visszük színre a történetet. Én leszek a mesélő, az egyedüli olyan szereplő, akit teljes alakjában, emberként látnak a nézők a bábok mellett. Az előadás díszleteit és bábjait Grosschmid Erik tervezi és készíti, aki az egész történetet egy szövőszékre képzelte el. Ez a szövőszék szolgál paravánként is, ahol a mese szálai szövődnek.

Miért az Andersen-mesék nyitják a János mester és a meseszövő csodamasina című sorozatot?

Szeretnénk a gyerekeknek és a felnőtteknek olyan alapvető emberi értékeket megmutatni, mint amit ezek a mesék közvetítenek. A „tisza forrásokhoz” szeretnénk visszanyúlni a meseválasztással és a klasszikus bábtechnikák alkalmazásával. *A császár új rubája* is emberi értékekre kérdez rá, természetesen sok-sok humorral, hiszen a gyerekek számára az egyik legfontosabb dolog a nevetés. A rút kiskacsa történetében talán sok gyerek magára ismerhet. Néha úgy érezzük, hogy mások vagyunk, mint a többiek, de előbb-utóbb megtaláljuk a helyünket a hozzánk hasonlóak közt, ahol felfénylik valódi értékünk, szépségünk.

Jámbor Józsefet faggatta:
Kiss Judit

HAMUBAN SÜLT POGÁCSA

Azt hiszem, a „hamuban sült pogácsa” kifejezést minden magyar ember ismeri, mégpedig a gyermekkorban hallott mesékből. Miért kell a mesebeli pogácsát hamuban sütni?

A hamuban sült pogácsa a kovásztalan lepénykenyér. Testi, szellemi, lelki erőt kölcsönöz hősének. A hamu a tűz végterméke, a mulandóság, alázat jelképe, beavató és megtisztító eszköz, mely magában rejtja a feltámadás, az élet lehetőségét. Például a fönix a tulajdon hamvaiból éled újjá. Tehát koncentrált formában tartalmazza az elégett dolgok erejét. Ha valami hamuban sül, az nem friss, kemencemeleg, azonnal elfogyasztandó étel lesz, hanem tartóssá, időtlenné tett útravalóvá válik. Azok kapnak ilyen útravalót az életben, akik hosszú „világpróbára” indulnak, például az óvodából, általános iskolából, majd középiskolából elballagók. A pogácsa esszencia, sűrítés: kicsi helyen elfér, mégis táplál, ha megéhezel. Épp úgy, mint a szüleitől kapott jótanácsok, bölcsességek.

Útravaló kerül hát a gyerekek tarisznyájába a játék végére. Miből sül a pogácsa?

Hangulatokból, életérzésekből, tapasztalatokból, sok-sok mese elolvasása után megfogalmazódó magamra-magunkra ismerésekből, felismerésekből. Szülőként fontos nekem, hogy a gyermekemet mivel indítom óvodába vagy iskolába, mert jó darabig abból fog táplálkozni, amit én „sütöttem neki”. Manapság az a szokás, hogy a gyerek megmondja, mit szeretne ajándékba kapni, mert a szülőnek nincs ideje vagy kedve kitalálni, ráérezni. Kifordult

a világ, ha ezt egészségesnek tartjuk! Az életre szóló elindító ajándék belőlem kell fakadjon, eddigi tapasztalataim sűrítmenyeként. Mi most ebben a dramatikus játékban három történetben megpróbáljuk a hozzánk érkező gyermekeket megajándékozni a kenyér üzenetével.

A három fontos, varázserejű mesei szám...

Valóban. A mi játékunkban három különböző életút, három különböző szféra, illetve a család: az anya-apa-gyermek és a test-szellem-lélek hármassága sejlik fel, de tulajdonképpen a kenyérrel, a „mindennapi kenyérünkkel” való viszonyunkról mesélünk, játszunk.

Mi fűzi össze ezt a három mesét?

Amikor a gyerekek megérkeznek hozzánk, akkor a sütőasszonyok (Barkó Réka, Magi Krisztina, Veres Kata) egy pékségbe invitálják majd őket, ahol jóféle kenyérrillat van, ahol meg lehet kóstolni az ott, helyben-frissen sült kenyért. (Nem áltatunk senkit azzal, hogy kemencében sütünk: kenyérsütő gépet használunk, de így is a mi közös kenyérünk lesz, ami elkészül). A kenyér életüzenet. A búzamágnak ott rejlik az Élet. A búzát megőrlik, liszt lesz belőle, kovással megkelesztik, a kemencében (mint az anya méhében) megsül, s aztán sok-sok ember eheth belőle. A kenyér ősi áldozati étel volt már az ókori világban is, de a Kárpát-medence népeinek ünnepein a kenyér mint az ünnepet szentesítő táplálék van jelen. A kovász egyfajta spirituális átalakulás szimbólumaként fontos „adaléka” a kenyérünknek. Árpádházi Szent Erzsébetünk, de a Nap jelképeink is tekintjük. Az új kenyér, az új nap, az újszülött egylényegű: az ember jövője van bennük. Szilágyi István író egy mondata

indított el, amikor meséket kerestem: „A kenyér a gondtűró emberé: aki vet, arat, akinek malma van, tűzbelye, bitvese, akinek temploma, bite, rendje van”.

Mik azok a mesék, amiket a kenyér sülése alatt játszottok a gyerekekkel?

Az első mese, *Az angyalbárányok* azt kérdi, el tudunk-e jutni a lelki üdvösségünkhöz, el tudunk-e vonatkoztatni az arany vonzásától, a földi életünkben olykor fontosabbnak tűnő dolgoktól (egy szegény legény pásztorznak szegődik egy öregapóhoz, s a bárányokról kiderül, hogy valójában angyalok, de a legénynek döntenie kell, hogy teljesíti-e feladatát, azaz keres-e kenyérré válót családjának vagy sem...) A második mese a testé és szellemé. *Mátyás király kenyere* címmel Kóka Rozália gyűjtötte mesénket, melyben Mátyás király éhezik, mert unja az összes udvari étet, mígnem rájön, hogy a szakácsa által a szegényeknek sütött étel, a KENYÉR mindennél jobb ízű a világon, s attól fogya csak azt akarja enni. Látszólag tehát a test táplálása körül forog Mátyás problémája, de valóságosan a szellem szabadságra vágyakozásának lehetünk tanúi ebben a humorral teli történetben. Harmadik mesénk a pokolba víz: *Az ördögök malma* azt mutatja meg, hogy a főördög által elrabolt királylányért pokolba alászálló kondáslegény hogyan győzedelmeskedhet. A malom az ég, a forgó világmindenség malma, viszont e mesében nem liszté őrlik benne a búzát, hanem korommá! Tényleg meg kell szabadítani azt a királylányt, hogy helyreálljon minden! Játékunk során elindulunk hát az égből, az ember személyes, szellemi tapasztalatából a földi, testi tapasztalásaink felé, majd a poklot megjárva, a világ malmán megörletve visszatérünk élményeinkkel a földre, s megosztjuk azt a többiekkel.

Ezen út bejárása közben milyen

élmények várnak a játékban részt vevő gyerekekre?

A Bodor Judit és jómagam által megálmodott játéktérben két zenész (Arany Zoltán és Kerekes Zoltán) és a korábban említett három játékos leány vezetésével a kis pékségből először egy fehér ruhás szertartásjátékba indulnak a gyerekek, ahol emelkedett, ünnepélyes a hangulat, csendes a szó, lassú a mozgás, majd innen hirtelen Mátyás király udvarába kerülnek. Ott viszont kis papírszínházban papírfigurákkal, marionettekkel, sőt, emberi kezekkel vagy akár orrokkal (hiszen Mátyásnak is hatalmas orra volt) találkozhatnak nézőként. A harmadik mesében ismét egy foglalkoztató játékban kelhetnek útra a kiskondással, magukra öltve egy-egy „jelmezt”, de itt már a vásári képmutogató játék elemei is felbukkannak majd. A játékosok a játék során egyre színesebb jelmezeket öltenek, így vezetik a gyerekeket a kicsi pékség fehérségéből a mennyen és Mátyás király udvarán át a poklot megjárva vissza a hófehér sütőedébe. A játékmód is egyre harsányabb, egyre vidámabb, ahogy haladunk visszafelé az úton. Azt szeretnénk, ha a játékunk végén a gyerekekkel együtt törnénk meg a játék ideje alatt sült kenyeret! Egy óránk van arra, hogy megsüljön a tapasztalat minden résztvevő számára: mindenkinek jár az élet, a kenyér, amit együtt kezdünk meg és fogyasztunk el, alakítunk vérré, tudássá. . .

Láposi Terka
pogácsáját körbekínálta:
Papp Melinda